

Egy költő köszöntése*

József Attila születésnapján, szülővárosomban, Szegeden köszöntöm a költészet napját, a vers ünnepét.

Köszöntöm itt nagy költőnket, Juhász Ferencet.

József Attila ma lenne 73 éves.

Köszöntöm Juhász Ferencet, most, augusztus 16-án lesz 50 éves.

Mélyen megrendülve múltam kútjába nézve, magam is 50 évesen, a mozdulatlan fekete víztükről fölszikráznak létemet, létünket, eszméletemet meghatározó nagy csillagok.

En itt születtem Szegeden és gyermekként ismertem, láttam, Juhász Gyulát, Móra Ferencet, Móriczot.

Elzúgott 50 esztendő és most nekem adatott meg, hogy köszöntsem a költészet ünnepét, nagy költőnket, kortársunkat, barátomat.

En itt születtem Szegeden és gyermekként, anyám kezét fogva láttam Juhász Gyulát, sőt, ten és törékenyen a nyár végi délután aranyos napsütésében, hosszú árnyékot vetve, keresztben a Tisza-töltesen felénk balra. Léptei nyomán apró porfelhők ragyogtak fel. Fekete kabátján vörös fények vibráltak.

Lent és fent emlékeim kútjába nézve szikráznak a csillagok — sorsunkat meghatározó csillagok.

Erzem a Múzeum előcsarnokának hűvösét, és az orromban Móra Ferenc szivarfüstjének illatát. Emlékezetem filmként pergeti dolgozószobájára zsúfolt rendjét, otthonának oleanderes udvarát. Hallom a homokfutó zörgését, a lovak patáinak dobogását. Emlékszem a megásított avarsirok pontos derékszögére, a gyermekszem-fényképezte csontok, koponyák, csigolyák rendjére, majd feljebb a gödör peremén térdnadrág, bricsesz, árnyékot vető szalmakalap, Móra két szeme.

A szivar kékes füstje kanyarog a forró mozdulatlan levegőben.

Emlékszem Zeiga bátyám barba mellényének gombjaira, emlékszem tüskés bajszára, kinyújtva, premier-planban. Szemének villanására, hunyorgására, az ölébe kapott gyermek riadalmára. Szemzugának ráncaira, mosolyára. Kabátjának szürös nyersanyagára.

Elzúgott felettem 50 év és most itt állok, köszöntöm a költőt, az 50 éves Juhász Ferencet, eszméletünket meghatározó, szemünket lágranyító zseniális költészetét, amely alakítja, csiszolja, indulatai kalapácsütésével faragja emberségünket, döngeti, dobogtatja szívünket.

Mély kútba nézve lent és fent ragyognak a szikrázó csillagok. Sorsom kereké fordult, a Tisza-part szelid íve után a Vértmező, az Attila utca, Logodi utca.

*Részletek Kass Jánosnak Szegeden, a költészet napján, Juhász Ferenc szerzői estjén elhangzott köszöntőjéből.

ca háromszöge szabta meg létemnek új natárait. Itt lakott Babits, itt Kosztolányi, hosszú léptekkel itt járt Szabó Lőrinc. Jó sorsom kezembe adta verseiket, majd Aprilyt, Illyést. Kamasszoprán hangon, majd mutálva a nagy zsoltárok a kórusban, s a Psalmus Hungaricus robbanása löbböröztette gerincemet.

Puszták népe...

Aztán a robbanások, a vajadás tolófájdalmai, vérzése, sikoltozása, rángatózása, a leomló falak hamuesője, az égett hús keserű szagának eloszlása után végre kisütött a nap.

Radnóti, Szerb Antal halott Ortutay hozta a hirt.

Fogak tornáca...

Átléptem a főiskola küszöbét, s mellettem egy fiú, Nagy László dolgozott komolyan, szótlanul, grafikusként, aki később eldobva a kárcoló tűt, esetet, tollal véste szívünkbe sorait:

„Műveld a csodát, ne magyarázd...”

Deres majális...

Merítve a kútból, megidézem az ifjakat, akik ma már Bazsiban, Farkasréten, diszsihelyen süppedő sírban pihennek.

Simon Pista, Kamondi, Kormos István.

Fényes szellők ideje...

Akkor berobbant tudatunkba egy ifjú költő, fekete szarvasfürtű verseivel. A szárnyas csikó dobogása értünk dobogott, értünk döngette. Vakarva sebeinket a füstölő égre tekintve raktuk a téglát, a követ. A nagy katedrális alaprajza a REND. Szerkezete, aranyfűszere sejtetni kezdte a jövőt, a magasbátor feladatokat. A tisztán szerkesztett mérnöki terv megszabta a tennivalót.

Emlékezetem filmszalagja szélesvásznú körpanorámás filmként pergeti múltam: látom Ferenczy Béni ezüstös fejét, betöltve a teret, a fekete háttérből kiragyogva. Kassákot, Nagy Lajost, Tersánszkyt, Illyést, Illes Endrét a kiadóban.

Kormos Pista fütttyét hozza szél... Füst Milán hangja zeng a teremben... Kamondi Laci hokedlin írja a könyvét...

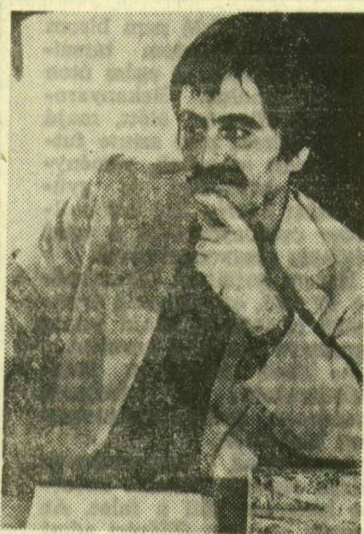
Feketén fut a szalag sokáig és ekkor két színben felvillan a Tékószó ország címlapja-fedele: rajta a dárdás, lándzsás rongyosok serege. Zúgó verssorai vörösen, feketén kergetik egymást, izzó korbácsként csaptak a csöndbe. Füst és égett hús szaga szállt ismét fojtogatott.

Folytassam a sort?...

Hányan, de hányan hagytak itt minket: Berda, Czibor, Deveseri, Déry, Lukács, Hajnal Anna, Kondor.

Születésnapot jöttünk ünnepelni, köszönteni a költőt. Idézem őt, Juhász Ferencet:

„Úgy tűnik sokszor: csak a költők szeretik a világot, a világ nem szereti költőit. Pedig a költők az anyag leghűségesebb gyermekei. Mégis: sorsuk volt leggyakrabban a szegénység, elnyomás,

megaláztatás, szégyen, gúny és megátalkozottság. Csak a kivételes szerencsések és könnyelműek születtek arany virággal fogoruk között, de már a történelem kezdetekben is verte őket a gyűlölet tövisből font szárnya; koronázták őket izzó vasabronccsal szinte napjainkig...”

„Mondják, a középkorban megégették a költővel verseskönyvét, mielőtt máglyára küldte az inkvizíció, s említsem Nerval, aki vaskerítésre akasztotta fel magát, Garcia Lorcát, akit agyonlőttek, Radnóti Miklóst, akit agyonverték vagy József Attilát, akit vonatkerék szakított szét, szőlők-e Dantéről, a száműzött-ről és Ovidiusról, s a többiek-ről? Pedig a költő nem tesz mást: csak tűzliliomot ültet a létszívébe. Elmondja a világot, a jósgát küldte, ő az élet énekes és társa a halálnak. Énekel, amíg a száját be nem tömi a föld. És mindenkinél jobban vágyódik a szabadságra és a szeretetre.”

Idézem Juhász Ferencet, a költőt. Tizenegy éve, március 31-én írta e sorokat. Azóta halott Pabló Neruda. Háza szétdőlvén, könyvtára földbe taposva. Földgolyóval túrták, taposták, törték, nyomát is kiírtva!

Pergetem a filmet. Emlékezetem rögzíti a képet:

Juhász Ferencel s Latinovits Zoltánnal, útban Miskolc felé, barátként szót-szóra, gondolatára téve kipattant a lényeg: egy új drámát, egy új játékot írni és együtt, egymással szerződésre lépve gyermekként játszani kell, mert jogunk van a játék jogához, jogunk van örömmel élni. A költő sorsa, a művész sorsa nem lehet tragikus sors, de éreznie kell a közösség felhajtóerejét. Hittét.

Köszöntöm Juhász Ferencet és idézem 1987-ben írt sorait: „Mi nem tudunk még játszani, mert nem értünk meg rá játszani. Hiába kérte még a szörnyeteg-fölbomlás előtt József Attila a játék jogát a jövőtől: nem adott máig sem meg nekünk a könnyű mámor, a gyermeki tevékenység, a gyermek-buzgólkodás és komolykodás minden-sejtet-betöltő öröme, lényünk színes mélytengeri derengése, a csönd-virágzás, vagy a hajnali fényt-váró boldog madár-kiáltó-zás.”

KASS JÁNOS

Ami van

Ha az állam nevében kezdünk pazarolni, bízzunk benne, nemcsak legyintenek rá, de a kezünkre is ütnek. (Bárha mindig meg is tennék!) Vannak azonban rejtett pazarlásaink is, és legtöbbször nem tehetünk róla. Tegyük próbát!

— Halló! Keresek ezt meg est.

— Halló! Van kérem, de nem hatos, hanem nyolcas. Tizes is van, sőt tizenkettes is. Egyenes is, csavart is. Tessék jönni, bármikor rendelkezésére állunk.

— De a hatos nekem is, bukszámmak is éppen elég.

— Ugyan kérem! Ahová a hatos jó, jó a nyolcas is.

— De fölösleges.

— Ez van.

— Kész pazarlás.

— Azt csak Ön hiszi. Ha holnap jön, már nyolcas sem lesz. Tehát akkor pazarol, ha nem viszi el.

— És megy a kuncsaft, és vesz a kuncsaft, sőt, még örül is. Másik próba:

— Halló! Egy zsák bitumment keresek.

— Van kérem, halló! De nem zsákkal, hordóval.

— Harminc kiló van a zsákosban, az is elég.

— Vigye a kétszázat, amíg van.

— Inkább várnék. Mikor kapnak zsákot?

— Nincs hatalom a földön, aki ezt meg tudná mondani.

— Megy a kuncsaft megint, megveszi, és örül. Hogy mit kezdhet százhetven kiló fölösleges bitumennel, nem tudja. Valakinek majd jó lesz.

Ha egyszer összeszámolná valaki, mennyi pénz úszik el így fölöslegesen napról napra, hát azt az összeget fizetés fejében szó nélkül elvállalnám. Az a hatos, meg nyolcas, például vas. Hozzuk külföldről, kemény pénzért. És ugrálunk örömmünkben, ha pocskolhatjuk. Mert most ezt lehet kapni. Aki meg nem veszi, azt mondják, az a bolond.

Ellenállás

A rádió bogara mozog, ki tudja, mióta, annak a fejében, aki most a telefon másik kagylóját a fülén tartja. Azt mondja, nagy ellenállás tapasztalható a rádióba való apróska ellenállások árusítása körül. Pontosabban: egyszerűen nincs ellenállás. Még pontosabban: mindig az nincs, ami kellene. Nagy fífikával ugyan össze lehetne néha rakni a meglevőkből annyit, hogy Ohm és tizedwatt mind stim-meljen, de nem tudja, hová tenni, mert a szerkezet, amit épít, igen kicsi. Durva hasonlattal olyan ez, mintha valaki a grillstűt elpusztult fűtőszála helyébe búboskemencét próbálna beépíteni, mondván, elég melegeit ad az is.

— Honnan veszi tehát az amatőr az ellenállást?

— Fölmeleg érte Pestre.

— Öt forint, plusz a gyorsvonat, oda-vissza?

— Meg egy teljes nap.

— Ennyi pénzért a posta akár egy zsákkal hozhatja.

— Igaza van, de a lelke mélyén rosszul számol. Mert a plusz gyorsvonat és a plusz egy nap visszakanyarodik az állam zsebéhez. Nyugodtan rászámolhatja még a napidíjat is.

— Nem értem.

— Ekkora luxust én nem engedhetek meg magamnak. Kibulizok egy kiküldetést.

— Mondjuk egy olyan ügyben, amit egyforintos bélyeggel el lehet intézni?

— Mondjuk.

— Gondolom, ha Ön eddig végiggondolta, akkor azt is kitalálta, miért nem vehet itt-hon ellenállást.

— Sejttem csak. Televíziót, hűtőszekrényt, méregdrága lemezjátszót nagyobb haszonnal lehet eladni.

— Megoldás?

— Keresztezi egyszer majd valaki a kis műtyűrkét a sarokházzal, mindjárt drágább lesz. És lesz.

Vagy a kereskedelmet kellene keresztezni valamivel.

HORVÁTH DEZSŐ

Kiss Benedek:

Vízpart

Kavics kacsázik.

Kacsa

kavicsos parton

tipeg.

Lúdtalpat azik.

Hápop a nyárfaliget.

Hat lúd gereblyézi,

a hetedik nézi

az árpatalló-vizet.

Nézem,

a hetediket.

Lám, hattyútollú!

„Csak hát,

ha lúd,

minek?”

Anyagtól sárgul a víz mint a

[talló,

s mint a talló, bök.

S felésziszeg.

Gágint ez, s penész-zölden

[lehulló

helypénzt fizet.

Simai Mihály:

Ikarusz röpirataiból

Csak építem a repülést
tollból viaszból fémből
elektronjaimból az ég
tűzből és dűhéből

Tudom a teremtés titkait
felhőt karcot tudásom

a legnagyobb hogy túl vagyok
már negyven zuhanáson

A hús és a hó szirmait
áldóan megérintem

A föld a föld följebb taszít
— kardíanggal vár a napisten

